

Vašek, Antonín

Za Stojko Stojkovem

Sborník prací Filozofické fakulty brněnské univerzity. A, Řada jazykovědná. 1971, vol. 20, iss. A19, pp. 233-234

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/100756>

Access Date: 21. 02. 2024

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

en deux groupes. Le premier groupe possède les moyens extérieurs appartenant à la langue. Leur division est faite suivant qu'ils concernent le son, le mot ou la construction.

Le deuxième groupe contient les moyens linguistiques intérieurs-sémantiques qui se réalisent dans la parole — la métaphore et la métonymie. Les procédés euphémiques tels que: intonation, déplacement de l'accent, réduction, addition, inversion, substitution, sont étudiés très en détail. Citons au moins la partie concernant la réduction et celle de la substitution qui contiennent de nombreux exemples extrêmement significatifs de différents dialectes italiens.

L'étude relative aux parties du discours est très intéressante. Il convient de souligner surtout le passage qui traite des formes adjectivales qui sont typiques pour l'italien aussi bien que la formation des mots à l'aide de l'affixation et de la composition.

Ce phénomène est aussi vivant en italien. L'auteur y consacre un long passage contenant quantité d'exemples de la suffixation diminutive améliorative et péjorative hypocoristique, la suffixation augmentative et la préfixation.

Les Italiens se servent souvent d'un procédé euphémique du domaine de la formation des mots, à savoir de la contamination.

La contamination, qui peut être purement formelle (extérieure) ou formelle et sémantique à la fois, est un des traits typiques de la langue italienne: traits expressifs et émotifs.

Le chapitre suivant s'occupe du lexique — la partie la plus étendue du domaine de l'euphémisme.

Les moyens euphémiques lexicaux se classent en quatre groupes principaux (omission, autonomie, synonymie, xénismes) comportant sept subdivisions, ce qui découle de la stratification de la langue en langages scientifique, érudit, administratif, officiel, littéraire, ecclésiastique, archaïque. L'auteur examine non seulement des substituts lexicaux, mais aussi des substituts phraséologiques. La phraséologie embrasse avant tout des groupements fixes de mots, des unités toutes faites, des clichés — dont les mots forment ensemble des unités indissolubles et cessent d'avoir une existence indépendante.

Les liaisons syntaxiques y sont très fortes et on ne peut pas en altérer les parties constituantes.

Malgré que les faits expressifs euphémiques du domaine de la structure syntaxique, soient sujets aux emplois individuels et aux réalisations littéraires, l'auteur cherche à relever, dans son étude, les cas les plus caractéristiques et les plus fréquents, laissant à part des réalisations purement individuelles.

Parmi les procédés euphémiques syntaxiques, il examine surtout l'ordre des mots, la structure de la phrase et l'intonation interrogative.

Le troisième chapitre, le plus intéressant, est consacré aux moyens sémantiques — internes.

Le langage figuré est fondé sur la base de l'association entre les significations de deux mots. Il est très important dans la substitution euphémique et il pose beaucoup de problèmes qui méritent d'être étudiés plus profondément. Ici, l'auteur se limite aux traits les plus importants du domaine de la métaphore et de la métonymie.

Assez brièvement, il s'arrête sur le problème de l'accumulation des moyens euphémiques. Il y mentionne deux types d'accumulation — le renforcement et le renouvellement.

Comme nous l'avons déjà constaté, le problème de l'euphémisme n'a pas encore été suffisamment traité. M. Stanisław Widlak peut donc être considéré comme le premier qui s'occupe sérieusement de cette question dans toute sa complexité. L'auteur insiste beaucoup sur la classification ce qui rend cette étude bien claire. De nombreuses subdivisions dans la classification nous permettent de pénétrer facilement au fond du problème. A cet effet servent aussi les exemples.

Pour conclure, nous constatons que le travail de M. Stanisław Widlak représente une contribution importante à la sémantique des langues romanes contemporaines.

Renata Pospíšilíková

Za Stojko Stojkovem

Dne 9. prosince 1969 zemřel profesor dr. Stojko Stojkov, přední bulharský jazykovědec, který vykonal mnoho zejména v oblasti bulharské dialektologie a v oblasti současného bulharského jazyka spisovného. Svou mimořádnou pracovní energii, hlubokou oddanost vědecké práci i dlouholetou rozsáhlou vědeckovýzkumnou, učitelskou a organizátorskou činností na sofijské universitě i v Bulharské akademii věd přispěl tento badatel nemálo ke zvýšení mezinárodní prestiže bulharské jazykovědy. Jeho nenadálý skon pocituje lingvistická veřejnost tím intenzivněji, že jím odešel člověk ještě poměrně mladý, plný pracovního elánu, a přitom zcela vědecky vyzrálý, takový, od jakého bylo možno plným právem očekávat vykonání řady dalších kroků vpřed na cestě vědeckého, jazykovědného poznání.

Profesor Stojko Stojkov se narodil 28. října 1912 v Sofii. Tam získal základní školní vzdělání, absolvoval gymnasium a vykonal svá studia universitní. Poté nějakou dobu vyučoval na venkovských školách. Obdržev státní studijní stipendium pro vědeckou specializaci, odchází na pražskou Universitu Karlovu. Zde budoucí profesor obhájí svou doktorskou práci *Bulharská spisovná výslovnost (Bǎlgarskijat knižoven izgovor)*. Po svém návratu do Bulharska se St. Stojkov stává postupně asistentem známého badatele o dějinách bulharského jazyka profesora K. Mirčeva, pak docentem a zanedlouho poté universitním profesorem. Na sofijské universitě, které St. Stojkov věnoval velikou část své životní tvůrčí dráhy, byl mimo svou učitelskou činnost na filologické fakultě pověřen vedením Fonetické laboratoře, dlouhá léta byl děkanem filologické fakulty a zastával akademický úřad prorektora. Záslužná byla rovněž Stojkovova soustavná, promyšlená a cílevědomá činnost v Bulharské akademii věd. V jejím Ústavu bulharského jazyka (IBE BAN) byl St. Stojkov místoředitelem a vedoucím oddělení bulharské dialektologie.

Vědecké dílo profesora St. Stojkova je rozsáhlé. Pomineme-li množství Stojkovových příspěvků časopiseckých nebo i řadu prací vydaných samostatně,²⁾ musíme zde připomenout alespoň jeho čtyři základní knižní publikace: práci fonetickou *Uvod vǎv fonetikata na bǎlgarskija ezik*, 3. přeprac. vydání, s. 212, Sofie 1966, dialektologickou *Bǎlgarska dialektologija*, 2. (knižní) přeprac. vydání, s. 298, Sofie 1968 (vysokoškolská učebnice), a dvoudílnou (převážně rovněž dialektologickou) práci z oblasti kontaktové lingvistiky *Banatskijat govor*, Trudove po bǎlgarska dialektologija, sv. III, s. 490, Sofie 1967 a *Leksikata na banatskija govor*, cit. Trudove IV, s. 326, Sofie 1968. — Mimořádně významné místo ve vědeckém díle profesora Stojkova zaujímají výsledky jeho činnosti spjaté s vedením prací na Bulharském dialektologickém atlase.³⁾

První díl tohoto atlasu (oblast jihovýchodního Bulharska, 400 zkoumaných bodů, část 1, mapová, s. VIII + 277 map + 12 map podkladových, část 2, komentářová, s. 207) je společným dílem pracovníků IBE BAN a moskevského a slovanského ústavu (IS AN SSSR); redaktory jsou St. Stojkov a S. B. Bernštejn; vyšel v r. 1964. Druhý díl (severových. Bulharsko, 250 bodů) vyšel v r. 1966, třetí (jihozáp. Bulharsko, 600 bodů) vyjde letos (1972); odpovědným redaktorem dílu 2 a 3 je St. Stojkov. Čtvrtý díl atlasu bude pojednávat o dialektech severozáp. Bulharska, pátý — poslední — bude zobecňující, se svodnými mapami.

V Ústavu bulharského jazyka prof. Stojkov také organizoval sestavení solidního dialektického archívu jako východiska pro budoucí celobulharský nářeční slovník. — V oblasti současné spisovné bulharštiny znamenají cenný přínos Stojkovovy publikace o výslovnosti jať, o členu a o ortografických a ortoepických otázkách. Stojko Stojkov je autorem a redaktorem výkladových slovníků bulharského spisovného jazyka, redaktorem periodika *Izvestija na Institutata za bǎlgarski ezik* a časopisí *Bǎlgarski ezik* a *Ezik i literatura*. — Nutno zde také připomenout Stojkovovo úspěšné vystupování na různých mezinárodních kongresech a konferencích i jeho intenzivní činnost v Mezinárodním komitétu slavistů a jeho členství v Komisi pro Slovanský jazykový atlas při MKS (od jejího vzniku, tj. od r. 1958).

K bohaté a vestranné Stojkovově pedagogické činnosti na filologické fakultě třeba připočíst i jeho vědeckovýchovnou práci v Akademii: účinně působil osobním příkladem, nezištně radil jiným, vedl a redigoval práce svých žáků a mladších spolupracovníků.⁴⁾

Za svou mnohostrannou činnost na poli vědy a kultury byl profesor Stojko Stojkov vyznamenán Řádem Kiril i Metodij I. stupně. Celým svým životním dílem si pak tento nadaný, pracovitý a nadobytě skromný bulharský učenec zajistil trvale čestné místo v dějinách slovanské lingvistiky.

Antonín Vašek

¹⁾ Za řadu údajů o životě a díle profesora Stojko Stojkova vděčím jeho vědeckému odchovcovi a mladšímu spolupracovníkovi ČSc. Ivanu Kočevovi, vědeckému pracovníkovi IBE BAN v Sofii.

²⁾ Viz např. jeho zajímavou studii *Softijskijat učeničeski govor (Prinos kǎm bǎlgarskata socialna dialektologija)*, Godišnik na sofijskija universitet, sv. 12, 1945/46, s. 73, Sofie 1946.

³⁾ *Bǎlgarski dialekten atlas v 4 toma. Tom 1. Jugoiztočna Bǎlgarija. Čast pǎrva. Karti. S. VIII + 277 + 12. Čast vtora. Statii. Komentari. Pokazalci. S. 207. Sofia 1964. Tom 2. Severoiztočna Bǎlgarija. Čast pǎrva. Karti. S. 290. Čast vtora. S. 166. Sofia 1966.*

⁴⁾ Připomeňme si, že od r. 1965 vycházela pod jeho vedením celá citovaná dialektologická řada Trudove po bǎlgarska dialektologija a v ní monografické práce I. Umlenského *Kjuzendilskijat govor*, s. 282, Sofia 1965 (sv. 1), M. S. Mladenova *Ichtimanskijat govor*, s. 195, Sofie 1966 (sv. 2) a *Vidiniskijat govor*, Sofia 1970 (sv. 6), I. Kočeva *Grebenskijat govor v Silistrensko*, s. 184, Sofia 1969 (sv. 5), a ovšem i zmíněné dvě knihy Stojkovovy (sv. 3, 4).